

دستور زبان فارسی ۱

ویرایش چهارم

حسن احمدی گوی

حسن انوری

انتشارات علمی

دستور زبان فارسی ۱ ویرایش چهارم

مؤلفان: حسن احمدی گوی، حسن انوری

ناشر: انتشارات فاطمی

ویرایش چهارم: چاپ اول، ۱۳۹۰

ویرایش سوم: چاپ پنجم، ۱۳۸۹

ویرایش دوم: چاپ بیست و هشتم، ۱۳۸۵

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۳۱۸-۶۵۷-۹

ISBN 978-964-318-657-9

تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵۵۰۰ تومان

آماده‌سازی پیش از چاپ: واحد تولید انتشارات فاطمی

- مدیر تولید: فرید مصلحی

- طراحی جلد: زهرا تورجیان

- حرف‌چینی (L^AT_EX-پیکان): زهره امینی، اعظم توکلی

- نمونه‌خوان: مهسا مهدی‌لو، شقایق میرصبانی

- رسانی: فاطمه تقی

- نظارت بر چاپ: علی محمدپور

لیتوگرافی: صاحب

چاپ و صحافی: خانج

■ کلیه حقوق این اثر برای انتشارات فاطمی محفوظ است. تکثیر، انتشار و ذخیره‌سازی تمام یا بخشی از این اثر به هر شکل (چاپی، الکترونیکی و ...) و با هر هدف بدون مجوز از ناشر، غیرقانونی و قابل پیگرد است.

انتشارات فاطمی، تهران، میدان دکتر فاطمی، خیابان چوبدار، خیابان میرهادی

شماره ۱۲، کد پستی ۱۴۱۵۸۸۲۲۴۱، تلفن: ۸۸۹۲۵۵۲۵ (۲۰ خط)

www.fatemi.ir • info@fatemi.ir

انتشارات فاطمی

احمدی گوی، حسن، ۱۳۹۶

دستور زبان فارسی ۱/ مؤلفان: حسن احمدی گوی، حسن انوری و ویرایش چهارم -- تهران: فاطمی، ۱۳۹۰.

حشت ۱۲۰ص: جدول

ISBN 978-964-318-657-9

۱. تارسی -- دستور -- (مضامین آموزشی) (متوسط) -- ۲. ناسی -- (مضامین آموزشی) (متوسط) -- ۳. ناسی -- (آموزشها و تمرینها) (متوسط) -- الف. تارسی/حسن، ۱۳۹۶ -- ب. عنوان

۹۷۸۰۹۶۴

9789643186579

۱۳۹۰

کتابخانه ملی ایران

۲۲۰۰۲۲۲

فهرست

هفت	یادداشت ویرایش چهارم
هفت	یادداشت ویرایش سوم
هفت	یادداشت ویرایش دوم
هشت	سراغاز
۱	بخش اول: کلیات
۲	۱- جمله‌ها، کلمه‌ها
۵	۲- نقش کلمه‌ها در جمله
۹	بخش دوم: فعل
۱۰	۱- تعریف - ویژگی‌های فعل
۱۳	۲- صرف، ین، شناسه
۱۵	۳- مصدر، اجزای پیشین، ساختمان
۱۸	۴- ساختمان فعل‌های ساده
۲۳	۵- مشتقات فعل
۲۸	۶- اقسام ماضی
۳۳	۷- ماضی استمراری، ماضی نقلی مستمر
۳۵	۸- ماضی بعید (دور)، ماضی ابعد (دورتر)
۳۷	۹- ماضی التزامی
۳۹	۱۰- ماضی مستمر (ملموس)، ماضی ملموس نقلی

۴۱	۱۱- فعل‌های مضارع، آینده (مستقبل)
۴۶	۱۲- فعل امر، فعل دعا
۴۷	۱۳- فعل ناگذر (لازم)، گذرا (متعدی)- دوجهبی
۵۱	۱۴- فعل معلوم، فعل مجهول
۵۳	۱۵- فعل تام و اسنادی (ربطی)، فعل کامل و ناقص
۵۵	۱۶- وجه فعل
۵۶	۱۷- فعل وصفی
۵۸	۱۸- چند نکته‌ی دیگر
۶۱	بخش سوم: اسم
۶۲	۱- تعریف، جامد و مشتق
۶۳	۲- خاص و عام
۶۴	۳- شناس و ناشناس (معرفه و نکره)
۶۷	۴- مفرد و جمع، اسم جمع
۷۰	۵- جمع‌های عربی در فارسی
۷۴	۶- ساده و مرکب
۷۶	۷- ذات و معنی
۷۷	۸- تام آوا (اسم صوت)، اسم مصدر
۷۹	۹- مصدر، اسم مصدر
۸۳	۱۰- مترادف، متشابه، متضاد
۸۵	۱۱- نقش‌ها، نقش نهادی
۸۸	۱۲- مطابقت فعل یا نهاد
۹۱	۱۳- نقش مستدی، مفعولی، متممی
۹۴	۱۴- نقش منادایی
۹۵	۱۵- نقش تمیزی، قیدی، وصفی
۹۸	۱۶- نقش مضاف الیهی
۱۰۴	۱۷- نقش بذلی
۱۰۵	۱۸- نقش عطفی (مغطوف)
۱۰۵	۱۹- نقش تکرار
۱۰۹	بخش چهارم: صفت
۱۱۰	۱- کلیات، صفت بیانی (۱)

۱۱۴	۲- صفت بیانی (۲)
۱۱۸	۳- صفت‌های اشاره، شمارشی، پرسشی، تعجبی، مهم
۱۲۲	۴- ساختمان و جای صفت (ساده، مرکب، گروه وصفی)
۱۲۳	۵- صفت جامد - صفت مشتق
۱۲۳	۶- صفت پسین - صفت پیشین
۱۲۵	۷- کاربرد صفت‌ها (۱)
۱۳۰	۸- کاربرد صفت‌ها (۲)
۱۳۷	بخش پنجم: ضمیر
۱۳۸	۱- کَلَبَات، ضمیر شخصی
۱۴۱	۲- ضمیرهای مشترک، اشاره، پرسشی، تعجبی
۱۴۳	۳- ضمیرهای مهم
۱۴۵	۴- کاربرد و نقش ضمیرها (۱)
۱۴۸	۵- کاربرد و نقش ضمیرها (۲)
۱۵۰	۶- کاربرد و نقش ضمیرها (۳)
۱۵۳	۷- کاربرد و نقش ضمیرها (۴)
۱۵۹	بخش ششم: قید
۱۶۰	۱- کَلَبَات
۱۶۲	۲- قید مختصر، قید مشترک
۱۶۴	۳- قید ساده، قید مرکب
۱۶۵	۴- قیدهای نشانه‌دار، قیدهای بی‌نشانه
۱۶۵	۵- اقسام قید از جهت معنی
۱۶۷	۶- شناخت قید در جمله
۱۶۹	بخش هفتم: شبه‌جمله (صوت)
۱۷۰	تعریف، اقسام
۱۷۳	بخش هشتم: نقش‌نما (حرفه)
۱۷۴	۱- کَلَبَات، حرف ربط (پیوند)
۱۷۶	۲- معنی و کاربرد حرف‌های ربط ساده
۱۷۹	۳- حرف اضافه
۱۸۲	۴- حرف نشانه

۱۸۵	۵- نقش‌نمای اضافه
۱۸۷	بخش نهم: وندها (پیشوندها، پسوندها، میانوندها)
۱۸۸	۱- تعریف، پیشوندها
۱۹۰	۲- پسوندها
۱۹۲	۳- میانوندها
۱۹۵	بخش دهم: جمله
۱۹۶	۱- نهاد و گزاره
۱۹۶	۲- ارکان جمله
۲۰۱	۳- اقسام جمله (۱)
۲۰۴	۴- اقسام جمله (۲)
۲۰۸	۵- اقسام جمله (۳)
۲۱۱	۶- حذف در اجزای جمله (۱)
۲۱۴	۷- حذف در اجزای جمله (۲)
۲۱۷	۸- یرش‌ی کردن جمله
۲۱۹	بخش یازدهم: تجزیه و ترکیب
۲۲۰	تعریف
۲۲۲	نمونه‌هایی از تجزیه و ترکیب
۲۳۷	بخش دوازدهم: یرش‌های چهارپاسخی
۲۳۸	یرش‌های چهارپاسخی
۲۵۲	کلید یرش‌های چهارپاسخی
۲۵۴	نمونه‌هایی از یرش‌های چهارپاسخی: آزمون‌های سراسری دانشگاه‌ها
۲۵۸	نمونه‌هایی از یرش‌های چهارپاسخی: آزمون‌های دانشگاه آزاد اسلامی
۲۶۰	پاسخ یرش‌های آزمون‌های سراسری دانشگاه‌ها و دانشگاه آزاد اسلامی

یادداشت ویرایش چهارم

اخیراً در کتاب‌های فارسی و دستور دوره دبیرستان تغییراتی داده شده و مطالبی از کتب زبان‌شناسی بر آنها افزوده‌اند. در ویرایش چهارم سعی شده است این تغییرات و مطالب تازه در این ویرایش نیز وارد شود و کتاب با کتاب‌های درسی بیشتر هماهنگ گردد.

مؤلفان

تابستان ۱۳۹۰

یادداشت ویرایش سوم

در این ویرایش سعی شده است، نظرانی که اخیراً از سوی دبیران و اساتدان اظهار شده است در کتاب اعمال شود. نیز با تغییرات کتاب‌های درسی دوره دبیرستان هماهنگ گردد. سیاست می‌داریم از همه کسانی که با نقد و اظهار نظر خود، ما را یاری کرده‌اند.

مؤلفان

تابستان ۱۳۸۵

یادداشت ویرایش دوم

وقتی که یازده سال پیش، این کتاب را به چاپ می‌بردیم، هرگز گمان نمی‌کردیم که تا این حد در پیشگاه دستاران زبان فارسی و دانش‌آموزان دبیرستان‌ها و دبیران در منصفی قبول و پسند نشیند و در مدت کوناومی یازده بار تجدید چاپ شود و به کلاس‌های زبان فارسی در دیگر کشورها راه یابد. ما از این خدمت ناچیزی که انجام داده‌ایم مسروریم و سیاست می‌داریم هم از همه کسانی که آن را پسندیده و در معزفی و انتشار آن کوشیده‌اند و هم از کسانی که ما را به لغزش‌های کتاب متوجه ساختند و نکته‌های بسیاری را یادآوری کرده‌اند. ما همه آن یادآوری‌ها را با توجهی درخور با دیدی حق‌شناسانه بررسی کردیم و آنچه را لازم بود به صلاح آوردیم نیز مطالب جدیدی به کتاب افزودیم و آنچه را زاید به نظر می‌رسید کاستیم. اینک ویرایش دوم کتاب با تجدید نظر، چاپ و منتشر می‌شود. امیدواریم همچنان با اقبال دستاران زبان فارسی روبرو گردد و باز هم هر نکته‌ای به نظر می‌رسد، به مؤلفان یادآوری فرمایند. نیز بایسته است گفته شود که علاقه‌ی اولیای مؤسسه انتشارات و علمی، به ویژه آقای ایرج ضرغام را به چاپ و نشر و نیز به ویرایش دوم کتاب، ارج می‌نهیم و از همه آنان سپاسگزاریم. بهروزی و نیک‌فرجامی بهره‌ی همه دستاران زبان فارسی باد.

مؤلفان

تابستان ۱۳۷۲

سرآغاز

در میان سلسله کتاب‌های دستور زبان فارسی که مؤلفان کتاب حاضر به تألیف آن‌ها همت گماشته‌اند، این ششمین کتاب است که با شیوه‌ای نسبتاً نو به دستداران زبان فارسی عرضه می‌گردد. کتاب حاضر برداشتی است از دستور زبان فارسی ۲ که مؤلفان برای تدریس در دانشگاه‌ها و مدارس عالی فراهم کرده‌اند و به‌وسیله‌ی همین مؤسسه منتشر شده و به چاپ رسیده است.

در کتاب حاضر کوشش بر آن بوده است که زبان نوشتاری امروز، مبنای کار قرار گیرد و بیشتر شاهدها و مثال‌ها از این زبان برگزیده شود و برای آنکه دانش‌آموزان و دیگر علاقه‌مندان در یادگیری دستور زبان، پیشرفتی بسزا داشته باشند و از کوشش خود، نتیجه‌ای مطلوب بگیرند، تمرین‌ها و پرسش‌های مناسبی در آخر هر بخش و نیز در پایان کتاب افزوده شده و علاوه بر این در آخر کتاب جمله‌ها و عبارات‌های گوناگونی تجزیه و ترکیب شده است.

مؤلفان کوشیده‌اند که تا حد امکان، مطالب کتاب، به زبانی ساده بیان گردد تا خوانندگانی که دانسته‌های دستوری آن‌ها نسبتاً اندک است نیز بتوانند از آن سود ببرند و از سوی دیگر جواب‌های گوناگون مسائل دستوری بررسی شده و جزئیات لازم ذکر گردیده تا کتاب برای دانش‌آموزان رشته‌های ادبی نیز سودمند باشد. به‌علاوه برای آنکه مطالب، بهتر در ذهن خواننده نقش بندد، جدول‌هایی حاوی خلاصه‌ی مطالب ترتیب یافته و نمودارهایی ترسیم شده است. امید است این کوشش مؤلفان در کمک به خوانندگان و تأمین رضایت خاطر آنان مؤثر افتد.

در اینجا بایسته است به‌جای آوریم از آقای کاظم کاظمی که دست‌نوشته‌ی مؤلفان را به‌دقت مطالعه کرده و نکته‌های مفیدی را یادآور شده‌اند، نیز از مؤسسه انتشارات فاطمی که مشوق مؤلفان در تدوین تألیفات جدید دستوری بوده و به‌علاوه کوشش خاضی مبذول داشته است تا کتاب به‌صورتی مطلوب عرضه گردد.

حسن احمدی گیوی - حسن انوری

آذرماه ۱۳۶۳